

забезпечення гендерної рівності на рівні адміністративних правовідносин – це необхідна умова для побудови справедливого суспільства, в якому стереотипи про стать не впливають на ставлення до людини.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст.141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 19. 04. 2024).
2. Загальна декларація прав людини ООН від 10 грудня 1948 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
3. Болотіна Н.Б. Соціальне законодавство України: гендерна експертиза. Київ: Логос, 2001. 82 с. URL: https://gender.org.ua/images/lib/socialne_zakonodavstvo_bolo.pdf
4. Андрусак І. П. Правові механізми забезпечення гендерної рівності. *Вісник національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки*. Львів, 2014. № 807. С. 197–201.

Політова А. С.,
к.ю.н., доцентка,
доцентка кафедри права,
Маріупольський державний університет

ПОТЕРПІЛИЙ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕННЯХ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНИМ НАСИЛЬСТВОМ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ (ВОЄННОГО СТАНУ)

Досліджуючи проблему гендерно зумовленого насильства взагалі та в умовах збройного конфлікту (воєнного стану), зокрема, важливо відзначити, що кримінальні правопорушення, пов'язані з гендерно зумовленим насильством уявляють сукупність кримінально протиправних діянь, передбачених Законом

України про кримінальну відповідальність, що включають фізичне, сексуальне, психологічне та економічне насильство. Враховуючи вищевикладене, до кримінальних правопорушень, пов'язаних з гендерно зумовленим насильством в умовах збройного конфлікту (воєнного стану) відносити: ст. 433. Насильство над населенням у районі воєнних дій, ст. 434. Погане поводження з військовополоненими, ст. 438. Порухення законів та звичаїв війни, ст. 442. Геноцид КК України.

Але враховуючи, що в Україні воєнний стан запроваджено із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року строком на 30 діб (Указ Президента України від 24.02.2022 №64/2022) та продовжено строком на 90 діб Указами Президента України від 14.03.2022 № 133/2022, від 18.04.2022 № 259/2022, від 17.05.2022 № 341/2022, від 12.08.2022 № 573/2022, від 07.11.2022 № 757/2022, від 06.02.2023 № 58/2023, від 01.05.2023 № 254/2023, від 26.07.2023 № 451/2023, від 06.11.2023 № 734/2023, від 05.02.2024 № 49/2024 «Про продовження строку дії воєнного стану в Україні», до кримінальних правопорушень, пов'язаних із гендерно зумовленим насильством саме в умовах воєнного стану також можна віднести: ст. 121. Умисне тяжке тілесне ушкодження (наслідок – спричинило каліцтво статевих органів), ст. 126. Побої і мордування, ст. 126-1. Домашнє насильство, ст. 127. Каткування, ст. 134. Незаконне проведення абортів або стерилізації, ст. 142. Незаконне проведення дослідів над людиною, ст. 149. Торгівля людьми, ст. 151-2. Примушування до шлюбу, ст. 152. Згвалтування, ст. 153. Сексуальне насильство, ст. 154. Примушування до вступу в статевий зв'язок, ст. 155. Вчинення дій сексуального характеру з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку, ст.156-1. Домагання дитини для сексуальних цілей, ст. 161. Порухення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної, регіональної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками, ст. 301-1. Одержання доступу до дитячої порнографії, її придбання, зберігання, ввезення, перевезення чи інше переміщення, виготовлення, збут і

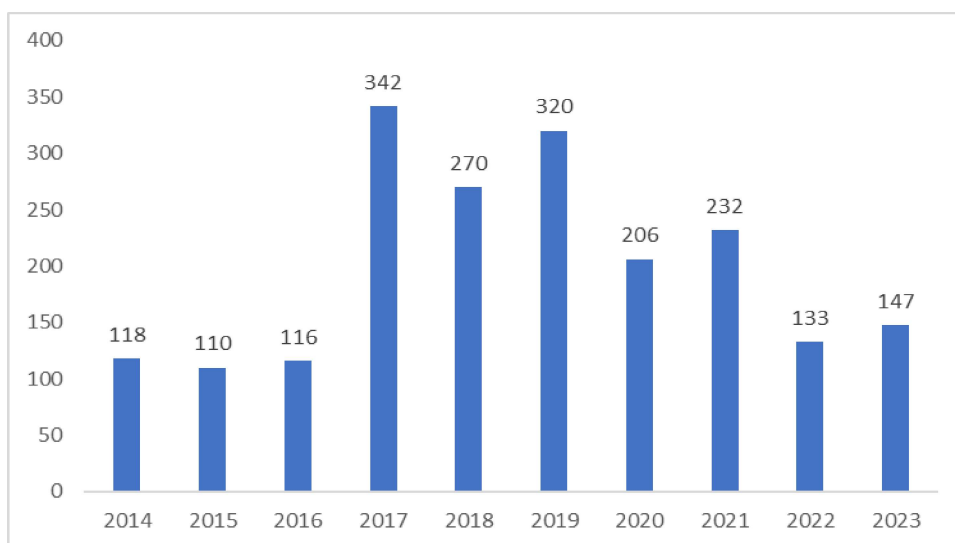
розповсюдження, ст. 301-2. Проведення видовищного заходу сексуального характеру за участю неповнолітньої особи, ст. 302. Створення або утримання місць розпусти і звідництво КК України.

Враховуючи викладене, варто відзначити, що кримінальні правопорушення, пов'язані з гендерно зумовленим насильством в умовах збройного конфлікту (воєнного стану) охоплюють доволі широке коло кримінально протиправних діянь, передбачених КК України. Саме ж узагальнення та характеристика потерпілого від кримінальних правопорушень, пов'язаних з гендерно зумовленим насильством у цьому дослідженні не дозволить у повному обсязі охарактеризувати та виділити особливості такої особи. Вважаємо за необхідне зупинитися на виділенні особливостей потерпілої особи на прикладі кримінального правопорушення, передбаченого ст. 149 КК України.

Проблема протидії торгівлі людьми привертає увагу не тільки України, а й інших держав. За даними МОМ, в Україні з 1991 р. вже понад 230 тис. потерпілих від торгівлі людьми. Зросли і показники злочинності цієї категорії – так, у 2014 р. загальна кількість зареєстрованих злочинів становила 109, у 2015 р. – 111, у 2016 р. – 115, у 2017 р. – 346, у 2018 р. – 291 [1, с. 103]. Разом з тим, проведений нами аналіз облікованих кримінальних правопорушень за ст. 149 КК України свідчить, що починаючи з 2022 р. спостерігається зменшення кількості таких кримінально протиправних діянь (див. Рис. 1), і це пов'язано, в першу чергу, тим, що такі кримінально протиправні діяння під час воєнного стану (в умовах збройного конфлікту) можуть кваліфікуватися за ст. 438 КК України.

А. В. Андрушко проведено комплексне дослідження віктимологічної характеристики жертв торгівлі людьми. Зокрема, вченим на підставі матеріалів 300 кримінальних проваджень, розглянутих судами України за період з 2010 по 2019 рік, узагальнено дані, що стосуються 1167 потерпілих від вказаного

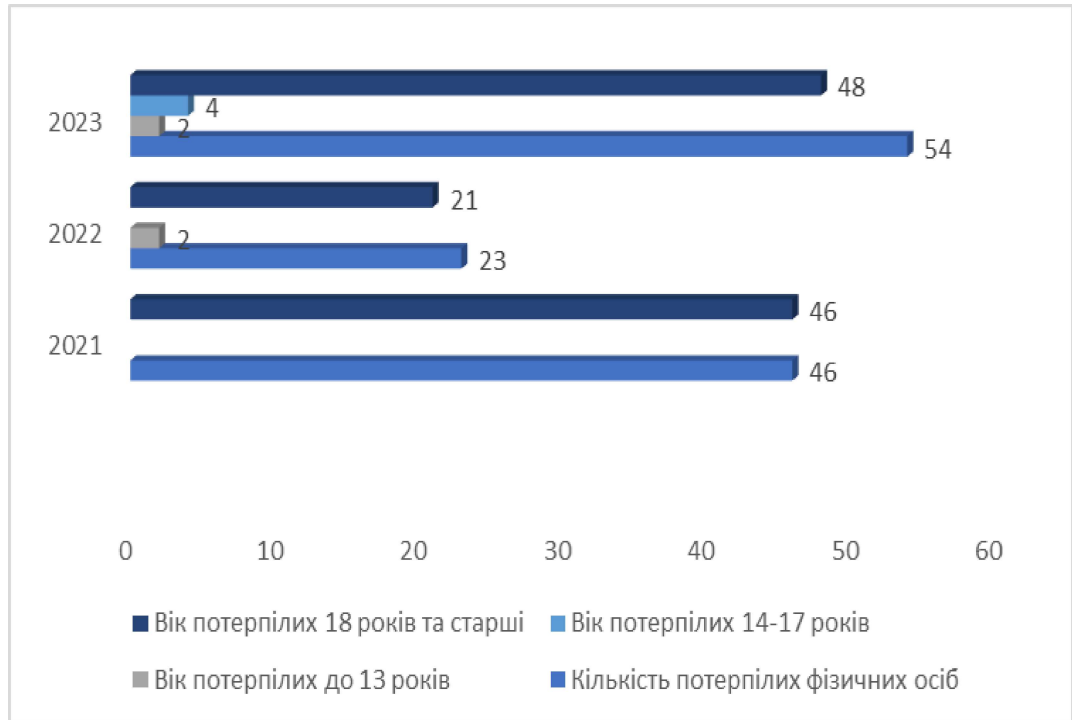
посягання. Здійснений аналіз засвідчив, що 1147 (98,3%) жертв цього злочину – потерпілі від торгівлі людьми, вчиненої з метою експлуатації. Із цих осіб 918 (80%) – жертви торгівлі людьми, вчиненої з метою сексуальної експлуатації, 124 (10,8%) – з метою експлуатації у формі примусової праці, 49 (4,3%) – з метою примусового втягнення в зайняття жебрацтвом, 46 (4%) – з метою використання в порнобізнесі, 10 (0,9%) – з метою вилучення органів. Ще 20 (1,7%) осіб – жертви торгівлі дітьми, вчиненої їхніми батьками задля подальшого їх усиновлення (удочеріння) іншими особами. Також дослідником встановлено, що серед 1167 потерпілих від аналізованого посягання 1019 (87,3%) – особи жіночої статі, 148 (12,7%) – чоловічої. Вік потерпілих від торгівлі людьми у процентному відношенні розподілився так: до 14 років – 2,6%, від 14 до 18 років – 6,1%, від 18 до 30 років – 75,9%, від 30 до 40 років – 13,2%, від 40 до 50 років – 1,5%, від 50 до 60 років – 0,6%, понад 60 років – 0,1% [2, с. 232].

Рисунок 1. Кількість облікованих кримінальних правопорушень за ст. 149 КК України з січня 2014 р. по грудень 2023 р.

Але проведений нами аналіз щодо віку та статі потерпілих від цих посягань (див. Рис. 2) свідчить, що з 2021 по 2023 рр. потерпілими від торгівлі

людьми за результатами розгляду судами кримінальних проваджень за ст. 149 КК України визнано 123 особи, серед яких 84 (68,3%) – особи жіночої статі. Щодо віку потерпілих, то до 13 р. – 3,25 %, 14-17 р. – 3,25 %, 18 і старше – 93,5 %. Навіть наведені нами ці вікові показники свідчать про певні відмінності у порівнянні з дослідженням А. В. Андрушко.

Рисунок 2. Вік потерпілих від торгівлі людьми за 2021–2023 рр.

Враховуючи викладене, вважаємо за необхідне проведення комплексного дослідження потерпілого від кримінальних правопорушень, пов’язаних з гендерно зумовленим насильством в умовах збройного конфлікту (воєнного стану).

Список використаних джерел

1. Особливості кваліфікації та розслідування злочинів, пов’язаних з торгівлею людьми та незаконною міграцією / Укладачі: Т.І. Созанський, І.Б. Газдайка-Василишин, Е.М. Мручківська, Р.М. Шехавцов. Львів, 2019. 252 с.

2. Андрушко А.В. Віктимологічна характеристика жертв торгівлі людьми. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2021. № 4. С. 232–248. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2021.04.41>